

6. Judgment of the European Court of Human Rights in the Case of *Beyeler v. Italy* on 28 May 2002 // European Court of Human Rights : сайт. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60485> (дата звернення: 06.04.2018).

7. Judgment of the European Court of Human Rights in the Case of *Öneryildiz v. Turkey* on 18 June 2002 // European Court of Human Rights : сайт. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60510> (дата звернення: 06.04.2018).

8. Judgment of the European Court of Human Rights in the Case of *Lelas v. Croatia* on 20 May 2010 // European Court of Human Rights : сайт. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98827> (дата звернення: 06.04.2018).

9. Judgment of the European Court of Human Rights in the Case of *Moskal v. Poland* on 15 September 2009 // European Court of Human Rights : сайт. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94009> (дата звернення: 06.04.2018).

Одержано 13.04.2018

УДК 347.1

Вадим Васильович Цюра,

*доцент кафедри цивільного права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук*

ДОВІРЕНІСТЬ ЯК ФОРМА УПОВНОВАЖЕННЯ ПРЕДСТАВНИКА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ США

Інститут представництва за англо-американським правом, попри уявлення про його «архаїчність», наразі є достатньо новаторським, таким, що змінюється з розвитком та трансформацією суспільних відносин та правових систем. Він не позбавлений динаміки, більш того, здійснює активний вплив на сферу міжнародних торгівельних правовідносин, оскільки існуючі уніфікації правових норм у сфері правового регулювання представництва, агентування при здійсненні міжнародної купівлі-продажу (через діяльність УНІДРУА) базуються на концептуальній доктрині англо-американського права.

Уявлення про механізм правового регулювання представництва винятково на основі прецедентів є хибним і не відповідає дійсності. Активно приймаються законодавчі акти, які концептуально вбирають в себе доктринальні доробки. Втім, прецедентам відводиться роль там, де складно концептуально сформулювати принципи вирішення тих чи інших колізійних питань, де сформульовані та відточені віками підходи дозволяють з певною мірою справедливості і достатньо легко вирішувати однотипні питання.

Доктрина, яка сприяє «відточенню» судових рішень на основі принципів розумності та справедливості, згодом стає частиною позитивного права. Це тривалий багатовіковий процес формування високоефективного способу регулювання суспільних відносин.

Розкриваючи питання особливостей «довіреності» за англо-американським правом, варто зазначити декілька моментів.

По-перше, це застосування термінів. Довіреність за англо-американським правом має англійську назву «*power of attorney*» (POA).

По-друге, існують істотні відмінності, які склалися історично: щодо особливостей правового регулювання складання, посвідчення, дії та припинення довіреностей, закріплення окремих їх видів, – та пов'язані з новелами, які сьогодні існують у сфері суспільного буття в США.

По-третє, відмінності щодо правового регулювання довіреностей існують в законодавстві окремих Штатів США.

По-четверте, писані норми права, які регулюють дану сферу відносин, стали на сьогодні пріоритетними. Роль прецедентів обмежується створенням писаних правових актів (нормативно-правових актів).

Враховуючи ці обставини, вважаємо за необхідне відразу озвучити документ, який має назву «Uniform power of attorney act» (Уніфікований акт про доручення – авт. переклад).

Потреба в Акті виникла внаслідок неоднозначних підходів до правового регулювання на рівні окремих Штатів після прийняття в 1987 році «Uniform Durable Power of Attorney Act» («Original Act») (Універсальної довгострокової довіреності – авт. переклад).

Акт було створено National Conference of Commissioners on Uniform State Laws (Національною конференцією представників з уніфікації права Штатів – авт. переклад), затверджено і рекомендовано всім Штатам. Однак, до Акту приєдналося близько 22 штатів [1]. Окремі Штати, які не приєдналися до зазначеного Акту, мають власне законодавство або прецедентну практику з цього питання.

Аналіз змісту Акту дозволяє зробити висновок, що стосовно «довіреності» в ньому йдеться не лише про документ, а про представництво на підставі довіреності взагалі.

Наведемо основні статті Акту: 104. Дія довіреності; 105. Виконання довіреності; 106. Строк дії; 108. Посвідчення; 110. Припинення довіреності і представництва; 111. Угоди і представництво; 112. Відшкодування і компенсація представництва; 113. Права агентів; 114. Обов'язки агентів; 117. Відповідальність агента; 118. Усунення агента; Розділ 2 (Повноваження); 202. Надання повноважень; 206. Акції та облігації; 207. Товари та опціони; 208. Банки та інші фінансові інституції; 209. Операції з організації та ведення бізнесу; 210. Страхування та доходи; 211. Економіка; 213 Персональне та сімейне обслуговування.

В дефініціях визначено, що «Довіреність» означає письмовий або інший документ, який дає агенту повноваження діяти замість принципала, незалежно від того, чи застосовується строк дії довіреності.

П. 105 закріплює, що «Довіреність повинна бути підписана принципалом або свідомо представленою принципалом іншою особою, призначеною ним для підписання від його імені на підставі довіреності. Підпис на підставі довіреності вважається справжнім, якщо підпис принципала підтверджений нотаріусом або іншою особою, уповноваженою законом прийняти підтвердження» (авт. переклад).

П. 110 містить приписи щодо припинення довіреності.

(а) Довіреність припиняється, коли:

- (1) принципал вмирає;
- (2) принципал стає недієздатним, якщо довіреність не є довговічною;
- (3) принципал відкликає довіреність;
- (4) довіреність передбачає, що вона припиняється;
- (5) мета довіреності виконана або

(6) принципал відкликає повноваження агента, агент вмирає, стає недієздатним або подає у відставку, а довіреність не передбачає іншого агента, який діє на підставі довіреності.

(б) Повноваження агента припиняються, коли:

- (1) принципал відкликає повноваження;
- (2) агент вмирає, стає недієздатним чи подає у відставку;
- (3) подано скаргу на розгляд справи або анулювання шлюбу агента з принципалом, або їхнє юридичне відокремлення, якщо інше не передбачає довіреність; або

(4) довіреність припиняється.

Порівнюючи наведений п. 110 Акту зі ст. 248–250 ЦК України доходимо висновку, що в Акті положення щодо припинення дії довіреності виписані краще (з більшою мірою конкретизації і логічніше).

Погодимося, що коли в п. 1. 1 ст. 248 ЦК України йдеться про таку підставу припинення, як припинення строку, і лише в п. 1. 6 про смерть особи, яка видала довіреність, то в Акті спершу йдеться про життя суб'єкта, потім про його здоров'я і лише потім зазначаються інші підстави для припинення довіреності. Начебто не принципово, але ми вбачаємо в цьому ієрархію цінностей (за національним законодавством життя людини майже на останньому місці).

Вважаємо за необхідне п. 110 (а) (5) запозичити, оскільки підтримуємо американську позицію щодо можливості припинення довіреності через досягнення мети її складання.

Те ж саме стосується і запозичення п. 110 (b) (4), оскільки чинне законодавство не дає відповіді на подібне питання і це може породжувати неоднозначні тлумачення та казуси. (Йдеться про те, що видання довіреності не відкликає довіреність, раніше видану принципом, якщо наступна довіреність не передбачає відкликання попередньої довіреності або відкликання всіх інших довіреностей).

Вражає також і ступінь деталізації (специфікації) довіреностей за сферою їх застосування (обслуговування особи та сім'ї, банківська сфера, сфера фінансів, об'єкти нерухомості, сфера охорони здоров'я тощо), що дає додаткові гарантії для принципала, агента та третіх осіб, оскільки знімається частина проблемних питань щодо форми та змісту довіреності для окремих правочинів, сфер діяльності, в тому числі через необхідність дотримання вимог законодавства, наслідків неналежного виконання повноважень, їх перевищення тощо.

Вважаємо такий підхід доволі прагматичним і виправданим. Він може бути врахований у діючому позитивному праві України.

Необхідно зазначити, що права та обов'язки агента виписані в Акті з такою ж старанністю, як і інші питання. Чого варте лише положення, виходячи з принципу фідучіарності, що належним виконанням повноважень агента (представника) є (п. 114 Акту): (б) спроба зберегти майно принципала, настільки, наскільки відомий агенту, якщо збереження майна узгоджується з найкращим інтересом принципала, враховуючи всі відповідні фактори, включаючи:

- (а) вартість та характер майна принципала;
- (в) передбачувані зобов'язання принципала та потребу в обслуговуванні;
- (с) мінімізацію податків, включаючи доходи, майно, спадщину, передачу поколінь-пропуску, подарункові податки і т. д.

(f) у разі відсутності порушення обов'язку перед принципом, агент не несе відповідальності, якщо вартість майна директора знижується;

(g) агент, який здійснює повноваження делегувати іншій особі повноваження, надані принципом, або залучення іншої особи від імені принципала, не несе відповідальності за діяння, помилку судового рішення або невиконання цієї особи, якщо агент виконує догляд, компетентність та старанність у виборі та моніторингу людини.

Варто також зазначити, що в США застосовуються стандартизовані форми довіреностей. Проте, треба бути доволі уважним при використанні РОА, оскільки в різних Штатах застосовуються власні форми РОА (довіреностей). Приклади включають форми довіреностей Штатів Каліфорнія [2], Нью-Йорк [3] та Вісконсін [4].

Список бібліографічних посилань

1. Uniform power of attorney act (Annual conference meeting in its one-hundred-and-fifteenth year Hilton Head, South Carolina, July 7–14, 2006) // Uniform Law Commission : сайт. URL: <http://www.uniformlaws.org/Act.aspx?title=Power%20of%20Attorney> (дата звернення: 25.03.2018).
2. Форма довіреності в Каліфорнії. URL: https://www.ssrlaw.com/files/ca_stautory_pofa.pdf (дата звернення: 25.03.2018).
3. Форма довіреності Нью-Йорк. URL: <http://easternabstractny.com/formsavailableonline.html> (дата звернення: 25.03.2018).
4. Форма довіреності в Штаті Вісконсін // Department of Health Services. URL: <https://www.dhs.wisconsin.gov/forms/advdirectives/f00036.pdf> (дата звернення: 25.03.2018).

Одержано 02.04.2018

УДК 347.61/64

Ірина Олексіївна Єфремова,

*народний депутат України, член Колегії МВС України,
голова Наглядової ради Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

Під час проведення 17 червня 2015 р. Верховною Радою України парламентських слухань на тему «Сімейна політика України – цілі та завдання» зазначалося, що тема сім'ї і її значення в українському суспільстві надзвичайно важлива. Для нас, українців, сім'я завжди була фундаментом виховання і соціалізації наших громадян. Сімейні конфлікти, внутрішньосімейні викрадення дітей, хоч як це прикро, стали звичним явищем у нашому житті. Щороку розлучаються майже 130 тисяч сімей. Процес визначення місця проживання дитини у більшості випадків переростає у війну між батьком і матір'ю, заручниками якої стають діти. Кожна десята дитина не отримує від батька чи матері аліментів або отримує їх зі значним запізненням. Долаючи важкі випробування, Українська держава свідомо зробила крок назустріч європейським стандартам, в основу яких покладені три цінності – демократія, верховенство права і права людини. Відповідно європейське право виходить з чіткого усвідомлення, що право на життя, заборона тортур, право на свободу і особисту недоторканність, право на повагу до приватного і сімейного життя, заборона домінування за будь-якою ознакою є основою європейських стандартів, а забезпечення і повага до цих прав є основним обов'язком держави. Причому ці права мають бути реалізовані і в публічній, і в приватній сферах.

Стаття 51 Конституції України від 28 червня 1996 р. проголошує, що сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою. Отже, створення державою належного правового механізму захисту порушених сімейних прав та інтересів сприятиме забезпеченню права кожного на повагу до свого приватного і сімейного життя, на що й спрямована законотворча діяльність Верховної Ради України.

Так, Верховною Радою України 7 грудня 2017 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права